

U posljednjih pet godina, od 1964, hrvatska je historijska nauka odjednom izgubila znatan broj znanstvenih radnika koji su, na različite načine, s više ili manje uspjeha, utjecali na njezin razvitak.

1. U Trstu je 31. listopada 1964. umro Antun Dabinović, koji je u tom gradu i rođen 15. XI 1882. Ondje je polazio pučku i srednju školu, a zatim studirao pravo u Grazu. Tek 1916. upisao se na Filozofski fakultet u Beču i zatim (1921) u Beogradu, gdje je 1927. postigao doktorat s tezom: »*Kotor pod Mletačkom republikom*« (Zagreb 1934). Od 1922—37. služio je kao srednjoškolski profesor, ali je 1929—34. boravio radi znanstvenog rada u Parizu i Londonu. God. 1937. imenovan je na Pravnom fakultetu u Zagrebu docentom, 1939. izvanrednim a 1941. redovnim profesorom hrvatske pravne povijesti. Nakon rata 1945. odrekao se službe i trajno preselio u rodni grad.

U svom znanstvenom radu proučavao je pretežno neka pitanja iz srednjovjekovne povijesti (među ostalim: *Kotor u drugom skadarskom ratu*, 1419-1423, Rad JAZU 257, 1937), ali je poneki prilog posvetio i novijim događajima (*Pozadina bokeljskog ustanka god. 1869*, Rad JAZU 237, 1929; *La France révolutionnaire et les pays balkaniques*, Annales de l'Institut français de Zagreb 1937; *La Révolution française et le nationalisme croate*, na i. mj. 1939; *Politički preporod Italije*, I—II, Zagreb 1938—39). Glavno mu je djelo: *Hrvatska državna i pravna povijest*, zasnovano kao cjelovit prikaz društvenog, državnog i pravnog razvoja, ali je 1940. izašao samo 1. svezak (str. 562) koji završava s god. 1526. Djelo nije snabdjeveno bilješkama, a često mu nedostaje i kritičnost, ali je svojim povezivanjem pravnog razvoja s društvenim upućivalo na potrebu produbljenijeg istraživanja hrvatske političke povijesti.

2. Godine 1965, 10. travnja, umro je u Zagrebu Marijan Stojković. Rođen je u Podgori ispod Biokova 9. IX 1879, svršio je klasičnu gimnaziju u Splitu, bogosloviju u Zagrebu a Filozofski fakultet (slavistika) u Grazu, gdje je 1908. postigao doktorat s tezom o B. Kašiću. Kao profesor službovao je na različitim srednjim školama (od 1925—42. u Zagrebu). Iako je bio književni historičar, ipak je nekim svojim priložima ulazio u šira pitanja kulturne povijesti, a posebnu je pažnju obratio ličnosti svog zemljaka Mihovila Pavlinovića. Od takvih njegovih radova zavređuju interes historičara ovi: *Rimska papinska protureformacija u jugoslavenskim zemljama*, Nastavni vjesnik 22, 1913; *Bartuo Kašić D. I. Pažanin*, Rad JAZU 220, 1919, 170—269; *Ivan Lovrić, pristaša struje prosvjetljenja u Dalmaciji*, Zbornik za narodni život i običaje 28, 1931, 1—44; *Mihovio Pavlinović*, Hrvatsko kolo XII, 1931, 30—45; *Miho Pavlinović*, Ljetopis JAZU 46, 1934, 145—156; *Nova radnja o Mihovilu Pavlinoviću* (kritika knjige Marina Pavlinovića), Obzor 1. X 1936; *Oko Mihovila Pavlinovića*, na i. mj., 16. XII 1936; *Program Mihovila Pavlinovića od god. 1870*, Hrvatska revija XIII, 1940.

Svoj posljednji prilog Stojković je objavio u ovom časopisu (HZ XVI, 1963, 375—376), raspravljajući o spornom pitanju historijske geografije: »*Gdje se nalazila Porfirogenetova 'Vrulja'?*« i lokalizirajući taj grad na mjesto istoimenog naselja u današnjoj Podgori na Makarskom primorju.

3. Dne 6. prosinca 1965. umro je u Zagrebu historičar isusovačkog reda u hrvatskim zemljama Miroslav Vanino. Rođen je 10. X 1879. u Zagrebu, gdje je svršio prva četiri razreda gimnazije i zatim ušao u novicijat, te nastavljajući školovanje izvan Hrvatske stekao najzad doktorat iz filozofije, teologije i povijesti (1919; s tezom »*Povijest filozofijske i teologijske nastave u isusovačkoj Akademiji u Zagrebu 1633—1733*«, Zagreb 1930). God. 1928. postao je profesor crkvene povijesti na bogosloviji u Sarajevu, a nakon rata na Filozofsko-teološkom institutu D. I. u Zagrebu.

U brojnim raspravama i izdanjima izvorne građe osvijetlio je mnoge do tada nepoznate ličnosti i pojave u povijesti isusovačkog reda u nas, a još prije smrti pripremio je za tisak svoje životno djelo: *Isusovci i hrvatski narod*, zasnovano u tri knjige, od kojih je prva izašla 1969 (str. 541) obuhvativši djelatnost reda u XVI st. i povijest zagrebačkog kolegija do ukinuća reda 1773. Drugi svezak treba da prikaže povijest ostalih kolegija (Rijeka, Varaždin, Dubrovnik, Požega), misije u Osijeku i misionara kod kuće i vani, a treći pregled književnog i znanstvenog rada hrvatskih isusovaca.

Vanino je zadužio hrvatsku historiografiju i pokretanjem dvaju povremenih izdanja: »arkiva za crkvenu povijest Hrvata« »*Croatia sacra*« (Zagreb, 1931—44) i »zbornika za povijest isusovačkog reda u hrvatskim krajevima« »*Vrela i prinosi*« (Sarajevo 1932—40).

4. Pavao Butorac, rođen 26. ožujka 1888. u Perastu (Boka Kotorska), umro je 22. XI 1966. kao dubrovački biskup (od 1950). Pučku školu i gimnaziju polazio je u Boki, a bogosloviju u Zadru (do 1910). Od 1913—38, s jednim odužim prekidom, služio je kao kateheta na srednjim školama, a zatim postao biskup u Kotoru, odakle je 1940. prešao kao administrator biskupije u Dubrovnik.

Kao historičar istraživao je prošlost Boke Kotorske i dao o njoj više dobrih rasprava (*Boka Kotorska prema narodnome pokretu u revolucionarnoj godini 1848*, Rad JAZU 260, 1938; *Boka Kotorska nakon pada mletačke republike do bečkoga kongresa*, na i. mj., 264 i 265, 1938). Posebnu pažnju obratio je povijesti kotorske porodice Zmajevića (rasprava 1928, građa u Starinama JAZU 41, 1948).

5. Dušan P. Berić (Zadar 20. II 1920 — Split 19. V 1966) svršio je pravoslavnu bogosloviju u Zadru (1940) i diplomirao povijest i zemljopis na Pedagoškoj akademiji u Splitu, ali je od 1945. do smrti bio namješten kao bibliotekar. Bavio se književnom i kulturnom poviješću Dalmacije. Za potonju dolaze, osim manjih članaka, u obzir ovi prilozi: *Arhivi otoka Visa* (1958); *Školstvo Šibenika i njegove okolice u prošlosti* (1964); *Dalmacija u »Povijesti školstva i pedagogije u Hrvatskoj«* (1959); *Iz korespondencije kapetana Nika Dubokovića. Prilog 100-godišnjici narodnog preporoda u Dalmaciji* (1963).

6. Potkraj 1967 (29. XII) umro je profesor rimskog prava na zagrebačkom Sveučilištu Marijan Horvat. Rođen 10. I 1903. u Zagrebu, svršio je klasičnu

gimnaziju 1921, a doktorat prava postigao 1926. God. 1938. postao je honorarni nastavnik rimskog prava, 1940. privatni docent i izv. profesor, a 1945. redovni profesor na Pravnom fakultetu.

Suradivao je s ocjenama u Historijskom zborniku IV, V i IX, a napisao je i dvije pravnohistorijske studije o do tada nepoznatim srednjovjekovnim pravnim spomenicima kod nas. U raspravi: *Oporuka splitskog priora Petra*, Rad JAZU 283, 1951, 119—174, došao je do zaključka da je ta oporuka, sačuvana u prijepisu XVI st., nastala na kraju VIII ili na početku IX stoljeća. Međutim je J. Stipišić kasnije dokazao (Zbornik Hist. instituta JAZU 2, 1959) da ona potječe iz kraja XI st. kada se prior Petar 1097. spominje u jednom dokumentu. Druga rasprava: *Das Trogirer »Zavod«-Buch vom Jahre 1326*, Studien zur älteren Geschichte Osteuropas I, Wiener Archiv für Geschichte des Slawentums und Osteuropas I, Graz — Köln 1956, 33—49, odnosi se na pitanje zemljišnog vlasništva u selu Ostrogu, dugo vremena spornom između Trogira i Splita (usp. ocjenu N. Klaić u HZ XI—XII, 1958—59, 304—305).

God. 1964. Horvat je u JAZU održao predavanje o »Planu mirovne organizacije češkoga kralja Jurja Podjebradskog« iz god. 1462—64 (izdano u seriji: Predavanja održana u JAZU 34, 1965, str. 36). To je predavanje bilo u stvari naš prilog međunarodnoj proslavi spomenutog plana, koju je UNESCO organizirao u zajednici s Čehoslovačkom akademijom nauka 28.—30. IX 1964. u Pragu. Poslije Vl. Mažuranića, koji je u nas prvi upozorio na taj plan i njegovo značenje u razvoju ideje o osiguranju trajnog mira u Evropi (Ljetopis JAZU 34, 1920, 65—82), Horvat se mogao poslužiti opsežnijom novom literaturom i materijalima sa simpozija koji je održan u okviru praške proslave. Pošto je ocrtao genezu plana i dao njegovu analizu kao pravno-historijskog dokumenta, on je svom predavanju dodao potpun tekst plana na latinskom originalu (27—36), u kritičkom izdanju Jiří Kejřa, priređenom na temelju pet očuvanih rukopisa.

(Nastavak u idućem svesku.)

Jaroslav Šidak

#### Dr Miljenko Protega

U 61. godini života iznenada je i neočekivano 1. listopada 1968. umro dr Miljenko Protega, s čijom smrću je naš javni život izgubio neumornog radnika, naša kultura i znanost iskrenog entuzijastu, mnoge ustanove i udruženja, a napose Povijesno društvo Hrvatske, vrijednog i zaslužnog člana. Njegova prerana smrt duboko je potresla sve one koji su s njim dolazili u doticaj ili ga poznavali.

Miljenko Protega rodio se u trgovačkoj porodici 7. II 1908. u Šibeniku, gdje je završio osnovno i srednje školovanje; zatim se upisao na Pravni fakultet u Zagrebu, na kojem je diplomirao i doktorirao (1932). Već tada posjedovao je široku kulturu i opsežno znanje, što je stalno proširivao i produbljivao, tako da je izrastao u svojevrsnog enciklopedistu. To je nesumnjivo u znatnoj mjeri utjecalo na trasiranje njegova životnog puta kao i na njegovu društvenu aktivnost uopće.

H I S T O R I J S K I  
Z B O R N I K

GODINA XXI—XXII

1968—69

---

Redakcioni odbor

IVAN KAMPUŠ  
OLEG MANDIĆ  
BERNARD STULLI  
JAROSLAV ŠIDAK

*Glavni i odgovorni urednik:*

JAROSLAV ŠIDAK

IZDAJE  
POVIJESNO DRUŠTVO HRVATSKE  
ZAGREB